

Czy taki wilk straszny, jak go malują? Postępowanie w sytuacjach konfliktowych wilk-człowiek.

Wilk (*Canis lupus*) jest gatunkiem ssaka drapieżnego z rodziny psowatych, który zamieszkuje lasy, równiny, tereny bagienne oraz góry. Z wyglądu wilk przypomina psa owczarka alzackiego, ale ma bardziej wydłużony tułów i wyższą i węższą klatkę piersiową, niestety trudno znaleźć jednorodny opis ubarwienia wilka, ponieważ ma on wielką różnorodność.

Wilk jest gatunkiem terytorialnym, który występuje w grupach rodzinnych zwanych watahami. Zwykle pojedyncza grupa liczy od 2 do 14 osobników, która zajmuje terytorium 100-300 km².

Watahy mają ściśle określoną hierarchię wewnętrzną. Wilki mają rozwinięty system komunikowania się przy pomocy mowy ciała, odgłosów oraz przy użyciu substancji chemicznych – feromonów i własnych odchodów (znakowanie).

Wilki są zwierzętami które największą aktywność wykazują nocą, w dzień natomiast są mniej aktywne. Wataha składająca się z 4-6 osobników potrzebuje co drugi dzień jedną dużą ofiarę(jeleń, dzik).

Liczebność wilka w Europie szacuje się na około 10000 sztuk, w Polsce 2000, natomiast w województwie świętokrzyskim około 45 sztuk.

Wilk jest drapieżnikiem, który z racji swoich uwarunkowań jakkolwiek może być niebezpieczny dla człowieka, to jednak z reguły boi się ludzi i unika z nimi kontaktu. Spotkania na linii człowiek-wilk mają charakter incydentalny i na ich podstawie nie należy podejmować pochopnych działań zmierzających np. do eliminacji osobników, w sytuacjach kiedy nie jest to zasadne. Wszystkie niebezpieczne sytuacje powinny jednak wymagać wyjaśnienia, a przede wszystkim natychmiastowej reakcji.

W kontekście podejmowania działań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego należy podkreślić, że zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. Potrzeby te obejmują również sprawy związane z bezpieczeństwem obywateli, dlatego zapewnienie bezpieczeństwa społeczności lokalnej spoczywa w głównej mierze na tym organie. Należy też zauważyć, że na podstawie ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym system taki działa na każdym szczeblu administracji publicznej.

Postępowanie w sytuacjach konfliktowych wilk-człowiek

Lp.	Miejsce bezpośrednich obserwacji wilków	Wygląd i zachowanie wilka	Zalecane działania
1.	W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych, również sporadycznie	Osobnik niesprawiający wrażenia chorego, oddala się od człowieka.	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja.

	w pobliżu zabudowań na tych terenach.		
2.	Dowolne	Osobnik nie sprawia wrażenia chorego, nie ucieka przed jadącym pojazdem, np. biegnie obok.	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja
3.	W obszarze zabudowanym, nawet w mieście	Osobnik zdrowy, sprawia wrażenie przestraszonego (podwinięty ogon), zabląkanego. Obserwacje (zdjęcia i filmy), nawet wielokrotne, dotyczą tego samego dnia, maksymalnie dwóch dni.	Osobnik podczas dyspersji, zabląkał się do miasta (np. szedł wzdłuż rzeki). Wójt podejmuje działania w celu umożliwienia opuszczenia gminy przez zwierzę. Jeśli jest taka konieczność odławia i wywozi zwierzę do najbliższego kompleksu leśnego (przez podmioty upoważnione przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska na podstawie art. 52 ust. 2 pkt. 3 uop).
4.	Dowolne	Osobnik z wyraźnymi oznakami choroby (np. uszkodzenia ciała), ewentualnie z podejrzeniem wścieklizny, nie oddala się od ludzi, a nawet podchodzi na niedużą odległość, jest agresywny.	Sytuacja wymagająca uwagi. Rekomendowane jest wykonanie dokumentacji fotograficznej/filmowej zachowania, i przesłanie do eksperta, który potwierdza przynależność gatunkową oraz doradzi w trakcie podejmowania decyzji. W przypadku konieczności uśmiercenia zwierzęcia wójt, burmistrz, prezydent miasta występuje z wnioskiem o stosowne zezwolenie do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ) lub Ministra Środowiska (gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego). Po uśmierceniu należy zwierzę zważyć i wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną, następnie przeprowadzić badanie w kierunku wścieklizny, a jeśli wynik jest negatywny, umożliwić właściwym, zainteresowanym podmiotom przeprowadzenie szczegółowej sekcji zwierzęcia dla ustalenia przyczyn nietypowego zachowania (w tym np. pobranie próby do analiz genetycznych)
5.	Dowolne	Osobnik bez oznak choroby, przez dłuższy czas (kilka tygodni)	Sytuacja wymagająca uwagi (pilnej). Rekomendowane

		<p>regularnie widywany w pobliżu budynków mieszkalnych, nie atakuje zwierząt gospodarskich ale zbliża się do ludzi i wzbudza niepokój mieszkańców.</p>	<p>przeprowadzenie inspekcji terenowej, instalacja wideo pułapek i przygotowanie raportu w terminie do trzech dni.</p> <p>a) W sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego wójt, burmistrz, prezydent miasta składa wniosek do GDOŚ o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazu zabijania,</p> <p>b) W przypadku braku zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego, wójt, burmistrz, prezydent miasta składa wniosek do RDOŚ o odstępstwo od zakazu umyślnego płoszenia (np. przy użyciu broni z amunicją kulową lub innych środków) lub odłów (pozostawienie w niewoli albo też oznakowanie nadajnikiem GPS/GSM i przesiedlenie do najbliższego dużego kompleksu leśnego). Zarówno odłowiony osobnik jak i odstrzelony powinien zostać poddany badaniom weterynaryjnym, powinna zostać wykonana dokumentacja fotograficzna, pomiar wagi i parametrów ciała oraz powinny zostać pobrane próby do badań genetycznych (przez właściwy podmiot prowadzący takie badania). Analogiczna procedura na terenie parku narodowego prowadzona jest przez dyrektora.</p>
6.	W pobliżu (<1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą	Wilki zaatakowały zwierzęta gospodarskie po raz pierwszy, lub ataki są sporadyczne	Hodowca natychmiast po stwierdzeniu szkody zabezpiecza ślady, składa niezwłocznie wniosek do regionalnego

	obszarów leśnych.		dyrektora ochrony środowiska o odszkodowanie. Hodowca wraz z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska ustala jakie w danym przypadku powinny być zastosowane zabezpieczenia przed kolejnymi atakami. Ww. zabezpieczenia wykonywane są samodzielnie przez hodowcę lub na zasadach współdziałania z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska. Analogiczna procedura na terenie parku narodowego wymaga udziału dyrektora parku narodowego zamiast regionalnego dyrektora
7.	Dowolne	Wilki często atakują zwierzęta gospodarskie	Procedura zgłaszania szkód i ich szacowania, a także wykonywania odpowiednich zabezpieczeń taka sama jak powyżej. W przypadku wystąpienia powtarzających się co najmniej kilkakrotnie skutecznych ataków wilków na zwierzęta w jednym gospodarstwie należy przeanalizować przyczyny. Jeżeli ataki wilków nie są wynikiem zaniedbań hodowcy (takich jak pozostawianie zwierząt gospodarskich bez ochrony w nocy) poszkodowany (lub wójt, burmistrz, prezydent miasta gdy dotyczy to większej liczby poszkodowanych w danej gminie) występuje do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (lub Ministra Środowiska, gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego) z wnioskiem o wydanie zezwolenia na umyślne zabijanie wilków wyrządzających szkody.

Postępowanie w przypadku wystąpienia szkód wyrządzonych przez wilki.

Wilk *Canis lupus* jest objęty ochroną ścisłą na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Za szkody wyrządzone przez te zwierzęta odpowiada Skarb Państwa. Oględzin i szacowania szkód, a także ustalania wysokości odszkodowania i jego wypłaty, dokonuje regionalny dyrektor ochrony środowiska (rdos), a na terenie parku narodowego dyrektor parku.

Szacowanie szkód wyrządzonych m.in. przez wilki odbywa się na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2018 roku w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową.

Regionalny dyrektor ochrony środowiska powinien być niezwłocznie zawiadomiony o powstałej szkodzie poprzez złożenie wniosku w postaci papierowej lub elektronicznej, w szczególności przez elektroniczną skrzynkę podawczą. W przypadku szkody wyrządzonej w odniesieniu do zwierząt, zgłoszenia można dokonać również przez złożenie wniosku telefonicznie.

Poszkodowany właściciel inwentarza ma obowiązek wykazania, że szkodę wyrządziły wilki. Identyfikacja gatunku zwierzęcia, który spowodował zdarzenie jest wykonywana w oparciu o oględziny zabitych zwierząt oraz zebrany materiał dowodowy.

Należy pamiętać o kilku zasadach, m.in.:

- zabezpieczyć wszelkie ślady zdarzenia;
- wykonać, w miarę możliwości, dokumentację fotograficzną zagryzionego zwierzęcia i innych śladów w obrębie miejsca zdarzenia (tropy, ślady przeciągania ofiary, kał), a także samo miejsce zdarzenia i stosowane zabezpieczenia (np. ogrodzenie);
- jeśli jest taka możliwość nie uprzątać zagryzionego zwierzęcia przed przybyciem osób dokonujących oględzin;

Powstałe szkody należy również zgłosić do lekarza weterynarii, który może stwierdzić przyczyny zgonu poszkodowanego zwierzęcia, sporządzić opis stanu zwłok oraz określić inne cenne informacje ułatwiające rozpatrzenie wniosku o odszkodowanie.